

SÍDELNÍ GEOGRAFIE

7. hodina – 6.4. 2023

DAVID GORNÝ

Kontakt: gorny.david@mail.muni.cz / kancelář 03015 (budova
menzy)

ROZMÍSTĚNÍ OBYVATELSTVA – UKAZATEL (1)

VELIKOST ÚZEMÍ PŘIPADAJÍCÍ NA JEDNOHO OBYVATELE:

$$p = \frac{P}{S}$$

- **S je počet obyvatel**
P je plocha území (lze použít celkovou rozlohu, zemědělskou, ornou půdu apod.).
- Ukazatel **p** vyjadřuje **velikost plochy území, která připadá na 1 obyvatele, je v nepříímém poměru s ukazatelem hustoty zalidnění.**

ROZMÍSTĚNÍ OBYVATELSTVA – UKAZATEL (2)

KOEFICIENT BLÍZKOSTI / STŘEDNÍ VZDÁLENOSTI

$$S_v = \sqrt{\frac{A}{C}}$$

- **A je celková plocha studovaného území**
C je počet sídel tohoto území
- Takto definovaný ukazatel **vyjadřuje průměrnou vzdálenost mezi sídly sledovaného území (hustotu sídelní sítě).**

ROZMÍSTĚNÍ OBYVATELSTVA

- Aglomerace obyvatelstva obvykle při svém **růstu překračují své administrativní hranice** měst.

underbounded city x overbounded city

- Údaje o počtu obyvatelstva žijícího ve městech **nemusí být vždy srovnatelné.**
- Uvedené nesrovnalosti lze do určité míry překonat **vymezením aglomerací / metropolitních regionů.**

-> ale ani zde kritéria jejich vymezení nejsou vždy stejná -> rozdílné výsledky.

ROZMÍSTĚNÍ OBYVATELSTVA

- Na základě těchto skutečností navrhl **J. KORČÁK (1966)** jednotnou metodiku pro vymezení:

AREÁLŮ MAXIMÁLNÍHO ZALIDNĚNÍ

Vycházel z toho, že by to měly být takové oblasti:

- kde **obecná hustota zalidnění neklesne pod 1 000 obyv./km²**, což odpovídá lidnatosti středoevropských velkoměst hodnocených s jejich bezprostředně spjatým okolím
- území musí mít **minimální rozlohu 50 km² (dnes uváděno 45 km²)**

AREÁLY MAXIMÁLNÍHO ZALIDNĚNÍ

- Postup při vymezení areálů maximálního zalidnění předpokládá **postupné připojování sousedních obcí s vysokou lidnatostí** k městům s alespoň 30 až 40 tisíci obyvateli **tak, aby** obecná hustota zalidnění **neklesla pod stanovenou hodnotu (zde 1 000 obyv./km²)**.
- Nejdříve se budou připojovat obce **největší a nejbližší**.
- Jsme-li však od centrální obce již dále, může existovat více směrů dalšího postupu:
 1. Při připojování obcí je **vhodné sledovat např. směry hlavních komunikací**.
 2. Zároveň by však měla být alespoň do určité míry zachována i protichůdná zásada, **aby tvar získaného areálu byl pokud možno uzavřený**.
 3. Někdy je **nutné areály připojených okrajových obcí zmenšit o části nezalidněného území tak, aby bylo dosaženo požadované hodnoty obecné hustoty zalidnění**.

AREÁLY MAXIMÁLNÍHO ZALIDNĚNÍ

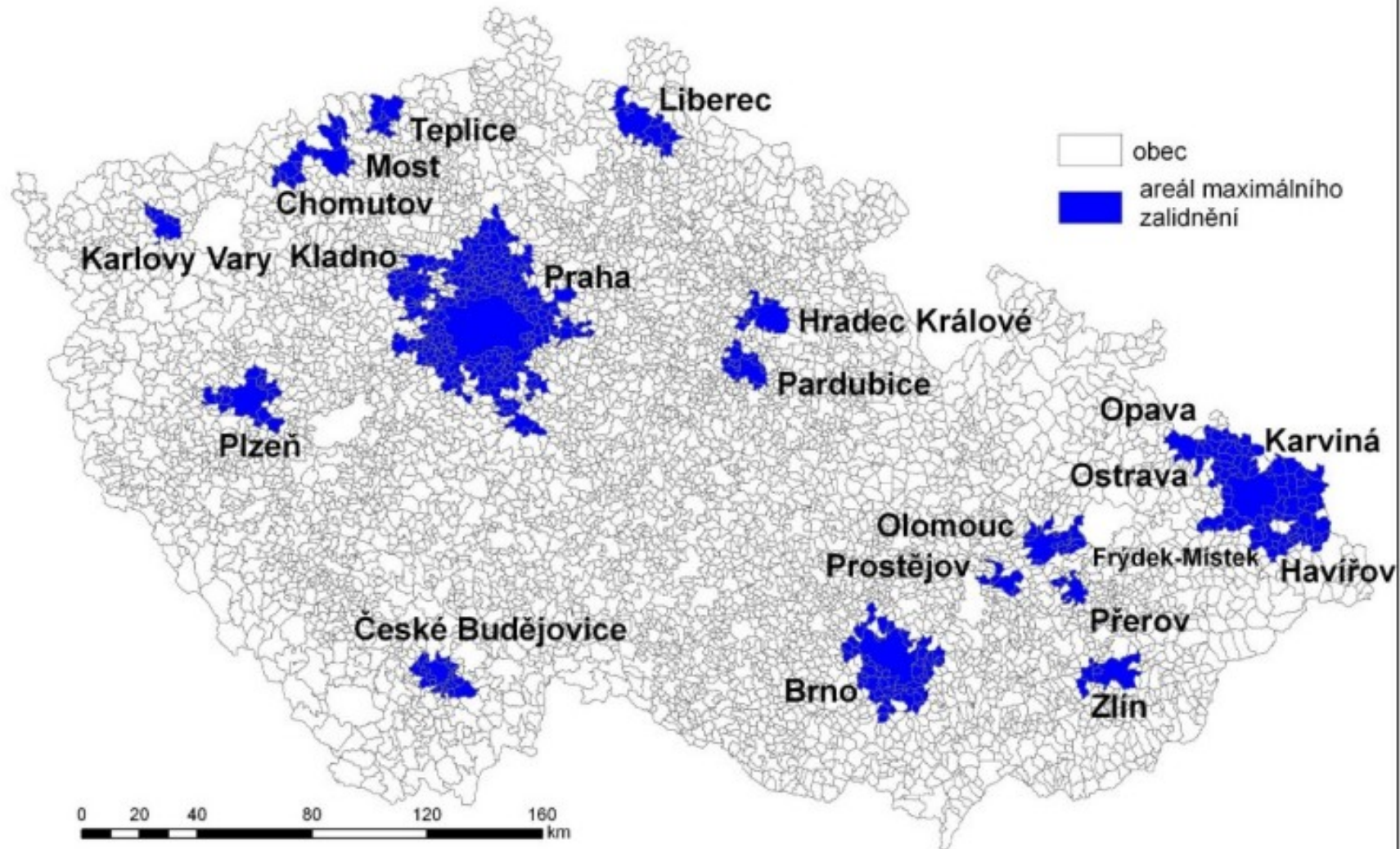
- A. Volba pevných kritérií pro vymezení areálů maximálního zalidnění sice **zaručuje srovnatelnost**, avšak může být pro některé země **příliš přísná nebo naopak málo přísná**.
- B. Též se v čase mění význam určité úrovně obecné hustoty zalidnění nebo minimální populační velikost areálu.

Proto z důvodu objektivnější srovnatelnosti mezi zeměmi i pro hodnocení vývoje v jedné zemi navrhl **M. HAMPL (1980) relativizování uvedených kritérií:**

- volbou určitého násobku dosažené průměrné hustoty zalidnění v celé zemi (např. pěti-, deseti-, dvacetinásobek apod.)
- jako minimální populační velikost areálu doporučil půlprocentní podíl (0,5%) na celkovém počtu obyvatelstva.

AREÁLY MAXIMÁLNÍHO ZALIDNĚNÍ 2001

5-ti násobek průměrné hustoty zalidnění



LORENZOVA KŘIVKA

Křivka koncentrace. Neplést s Rank-Size Rule.

- Charakteristiky koncentrace obyvatelstva = charakteristiky rozmístění nebo prostorové variability.
- Lze vyjadřovat **podíl obyvatelstva, na který připadá určitý podíl území.**

Obyvatelstvo bude více koncentrováno tam, kde bude větší podíl obyvatelstva soustředěn na menším podílu území.

- Nejjednodušší ukazatel můžeme definovat jako některý bod na křivce koncentrace (Lorenzově oblouku).

LORENZOVA KŘIVKA

Křivka koncentrace. Neplést s Rank-Size Rule.

Na osu y vynášíme **kumulované plochy územních jednotek**, seřazené sestupně podle intenzity sledovaného jevu, tzn. podle obecné hustoty zalidnění.

Na osu x vynášíme **kumulované podíly obyvatelstva** v odpovídajících územních jednotkách.

LORENZOVA KŘIVKA

Křivka koncentrace. Neplést s Rank-Size Rule.

Po sestrojení křivky koncentrace, můžeme jednoduše odečíst **kolik procent obyvatel sledovaného území žije (je koncentrováno) např. na 25, 50, 75 % jeho plochy.**

Čím více se křivka liší od diagonály, tím je koncentrace obyvatelstva vyšší, kdyby bylo obyvatelstvo v území rozloženo rovnoměrně, křivka koncentrace by splynula s úhlopříčkou.

Přesnějším ukazatelem koncentrace je plocha vymezená křivkou koncentrace a úhlopříčkou ve čtverci. Lze jej buď odečíst přímo z grafu anebo vypočítat pomocí Giniho koncentračního koeficientu.

CVIČENÍ 7

Vypočítejte míru (ne)rovnoměrnosti rozložení obyvatelstva, resp. pracovních míst (pracovní místa 2019 dle Ministerstva financí ČR [v příloženém souboru](#)) ve vámi vybraném okrese. Seřadte obce sestupně dle hustoty zalidnění (rozlohy obcí např. zde v Malém lexikonu obcí: <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2022>), resp. dle počtu pracovních míst na jednoho obyvatele.

Vypočítejte kumulované podíly tak, abyste byli schopni říct:

- **Jaký podíl z celkového počtu obyvatel okresu žije na (přibližné) polovině rozlohy okresu?**
- **Jaký podíl z celkového počtu obyvatel okresu žije v (přibližné) polovině celkového počtu obcí okresu?**
- **Jaký podíl z celkového počtu pracovních míst v okrese je umístěn v (přibližné) polovině celkového počtu obcí okresu?**
- **Jaký podíl z celkového počtu pracovních míst v okrese je umístěn v obcích, ve kterých žije (přibližná) polovina obyvatel okresu?**

POSTUP: OBYVATELSTVO

(CESTA K ODPOVĚDI NA PRVNÍ DVĚ OTÁZKY)

- 1. Zjistit počet obyvatel a rozlohu [km²] u všech obcí okresu.**
- 2. Výpočet hustoty zalidnění ve všech obcích.**
- 3. Seřazení obcí od nejhustěji osídlených sestupně.**
- 4. Vypočítání kumulativních četností zvláště u obyvatelstva a rozlohy.
(U obyvatelstva nejprve nutno vypočítat podíly v jednotlivých obcích na celkovém počtu.)**
- 5. Zjištění údajů potřebných do tabulky dle zadání.**

U POČTU PRACOVNÍCH MÍST OBDOBNÝ POSTUP, PRÁCE S OBYVATELSTVEM, AKORÁT MÍSTO ROZLOHY SE ŘEŠÍ PPM.

Důležité je seřadit obce sestupně podle počtu pracovních míst na obyvatele.

Tab. 1 – Výsledky kumulativních podílů na vybraných ukazatelích pro obce okresu Znojmo

Ukazatel	Kumulativní podíl [%]
Podíl celkového PO na polovinu rozlohy okresu	
Podíl celkového PO na polovinu cel. počtu obcí okresu	
Podíl celkového PPM na polovinu cel. počtu obcí okresu	
Podíl celkového PPM na počet obcí s polovinou obyvatelstva okresu	

1) Tabulka se zjištěnými údaji.

2) Lorenzova křivka – 2x.

x – počet obyvatel
y – rozloha

x – počet pracovních míst
y – rozloha

3) Zadání – metodika – vypracování – závěr.
Komentář tabulky, grafů a interpretace o rozsahu minimálně 1 A4. K interpretaci se doporučuje použít i externí zdroje (citace v textu).



DEADLINE: 13.4. 2023 5:59



VŠE.DĚKUJI ZA POZORNOST